

π. Ἀθανάσιος Λαγουρός

Θεμελιώδες αἶτημα τῆς «μεταφράσεως» τῶν λειτουργικῶν κειμένων εἶναι ἡ κατανόηση, «οἱ ἄνθρωποι νὰ καταλαβαίνουν στὴν Ἑκκλησία».

Ἄν καὶ τὸ πρόβλημα τῆς κατανοήσεως τῶν λειτ. κειμένων, κυρίως δὲ τῆς Θ. Λειτουργίας, εἶναι πράγματι κατανοητό, ὅμως δὲν συνιστᾷ «ὅλο» τὸ πρόβλημα. Νὰ μερικὰ εἰλικρινῆ ἐρωτήματα:

1. Ἄραγε μέχρι ποίου σημείου ἡ μονοδιάστατη κατανόηση μπορεῖ νὰ συνιστᾷ ἀκαταγώνιστη ἀξία ἀπολύτου προτεραιότητος; Σήμερα δηλαδὴ κι ἄλλα πράγματα τοῦ ἀξιακοῦ μας περιβάλλοντος δὲν γίνονται “κατανοητά”, ἀλλὰ αὐτὸ ἄραγε ἀρκεῖ γιὰ τὸν «ἀναπροσδιορισμὸ» ἢ τὴν «μετάφρασή» τους, ὅπως, π.χ. ἡ νηστεία ἢ οἱ ἐκτρώσεις (δηλ. φόνος);

2. Ἄραγε ἔχει γίνῃ εἰλικρινῆς ἐπιστημονικὴ ἀξιολόγηση τῆς χειροπιαστῆς ἐμπειρίας ἀπὸ τὸ ἀνάλογο ἐγχείρημα ὑπὸ τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας καὶ τεκμηριωμένη ἀποτίμηση τῶν “ποσοστῶν ἐπιτυχίας” του;

3. Άραγε οί νεώτεροι δὲν ἀπαξιῶνονται, ὅταν ὑποστηρίζεται ὅτι «δὲν καταλαβαίνουν», τὴν ἴδια ὥρα ποὺ μαθαίνουν δύο καὶ τρεῖς ξένες γλῶσσες, ποὺ ἀπορροφοῦν πλῆθος γνώσεων στὴν ἠλεκτρονικὴ ἐποχὴ μας; Εἶναι ἀδύνατον νὰ μάθουν πῶς «ποιῶ» σημαίνει «κάνω», «Πάτερ ἡμῶν» «Πατέρα μας» καὶ «παράσχου» «δῶσε»;

Ὁ πασίγνωστος ὀρθόδοξος θεολόγος π. Ἀλέξ. Σμέμαν σημειώνει εἰδικότερα γιὰ τὰ παιδιὰ: «...Στὴν ἐκκλησίᾳ τὸ παιδί βρίσκεται “στὸ στοιχεῖο του”. (...) Δὲν πρέπει νὰ λέμε ὅτι “τὰ παιδιὰ δὲν μποροῦν νὰ τὸ καταλάβουν αὐτό”. Τὰ παιδιὰ ἀντιλαμβάνονται χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν».

4. Άραγε ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ὡς λατρεύουσας κοινότητος ἢ ἡ ζωὴ στὴν Ἐκκλησίᾳ, ζωὴ ποὺ ἔχει μόνιμο χαρακτήρα, ὡς διαρκὴς ἀγωγὴ καὶ διὰ βίου μάθησις (!), ἄραγε δὲν θὰ κινδυνεύσει νὰ μεταλλαχθεῖ, νὰ «μεταφρασθεῖ» σὲ θρησκευτικὴ «ἐπιβίωσις» καὶ τυπολατρεία; Καὶ ἄραγε ἡ Λατρεία ὡς ἔκφρασις Πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, εἰδικῶς δὲ ἡ Θ. Λειτουργία, δὲν θὰ ἐκφυλισθεῖ σὲ μιὰ παράστασις γιὰ τοὺς εὐκαιριακοὺς καὶ φευγαλέους «πελάτες», ποὺ δὲν «καταλαβαίνουν», ἀλλὰ ἀπαιτοῦν νὰ καταναλώσουν βιαστικὰ κατανοητὴ Λατρεία;

Άραγε δὲν εἶναι γνωστὸ πῶς πολλοὶ χριστιανοὶ (ἐλληνόφωνοι) δὲν ἔχουν ἐγκεντρισθεῖ βιωματικῶς στὴν Ἐκκλησίᾳ; Καὶ πῶς δὲν ξέρουν οὔτε τίς ἀπλούστερες προσευχὲς (Πάτερ ἡμῶν, Πιστεύω, Ν΄ Ψαλμός κ.λπ.), καθὼς ἡ προσευχὴ δὲν εἶναι ἐντεταγμένη συστηματικῶς στὴν ζωὴ τους, ἐπειδὴ ἀπλούστατα ἢ ἴδια ἢ προσευχή, δὲν εἶναι «κατανοητὸ» πράγμα· εἴτε μεταφρασμένα εἴτε ἀμετάφραστα, εἴτε κατανοητὰ εἴτε «ἀκατανόητα» κι ἂν εἶναι τὰ λόγια τῶν προσευχῶν;

Τελικῶς ποιό μοντέλο χριστιανοῦ καὶ ποιό μοντέλο Λατρείας ὁραματιζόμαστε;

5. Άραγε αὐτὴ ἡ περιβόητη «κατανόηση» δὲν κατανοεῖται καὶ δὲν μαθαίνεται ποτέ; Ἄν π.χ. ὁ πιστὸς μάθει μιὰ φορὰ πῶς ἡ λειτουργικὴ προτροπὴ «ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας» σημαίνει «ἄς ἔχουμε πάνω, ἄς ὑψώσουμε τίς καρδιές», θὰ πρέπει ἄραγε διὰ βίου νὰ τὴν ἀκούει «μεταφρασμένη»;

6. Άραγε ἡ κατανόηση εἶναι ἐπαρκὴς συνθήκη, γιὰ νὰ προσπελάσει ὁ πιστὸς στὸν πνευματικὸ κόσμο, στὸν ὁποῖο τὸν καλεῖ ἡ Λατρεία, ἓνα κόσμος γεμάτος σημεῖα καὶ σύμβολα;

7. Μήπως, ὅταν ἐπιτευχθεῖ ἡ «κατανόηση», θὰ διακυβευθοῦν ἄλλα πνευματικὰ ἀγαθὰ, ὅπως ἡ ἀκρίβεια, πολὺ δὲ περισσότερο αὐτὴ ἡ πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ ἐλάλησε ἐν τοῖς Ἁγίοις μὲ τίς λέξεις; Ὁ Μ. Ἀθανάσιος λέει: «μηδὲ πειραζέτω τὰς λέξεις μεταποιεῖν ἢ ὅλως ἐναλλάσσειν», γιὰτὶ οἱ Ἅγιοι δὲν ἐλάλησαν ἀπὸ τὸ κεφάλι τους, ἀλλὰ ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου φερόμενοι (Β΄ Πέτρ. α΄ 21) καὶ μέσα στὶς λέξεις, ποὺ χρησιμοποίησαν, ἔχουν ἀποθησαυρισθεῖ ἀλήθειες καὶ ἔχει ἀποταμιευθεῖ πνευματικὴ δύναμις.

8. Μήπως ἡ πολυθρύλητη «κατανόηση», μὲ τὴν ἀπόλυτὴ ἔμφασις ποὺ τῇς δίνεται, θὰ δοκιμάσει νὰ ἐκτοπίσει τὴν ὀρθόδοξη γνωσιολογία, γιὰ χάρις τῆς ἀκαταμάχητης

γοητείας πού άσκει ή διάνοια;

9. Μήπως μοιάζει έξαιρετικῶς άνελαστική ή λύση τής μονίμως «μεταφρασμένης» λατρείας;

Ή «μετάφραση» τῶν άγιογραφικῶν-λειτουργικῶν κειμένων στὰ Ν. Ἑλληνικά εἶναι άρρήκτως συνυφασμένη με τήν θεολογική, ιστορική καί πραγματολογική έρμηνεία τους. Άραδιασμένες νεοελληνικές λέξεις δέν “λένε” σχεδόν τίποτα άν καί “κατανοητές” (π.χ. «Χαῖρε, θάλασσα, πού καταπόντισες τόν νοητό Φαραώ· χαῖρε, πέτρα, πού πότισες ὅσους διψοῦσαν τήν ζωή»). Για νά δώσουν ένα μήνυμα, προαπαιτεῖται έρμηνεία. Τότε ὅμως μάλλον περισσεύει ή λειτουργική χρήση νεοελληνικής “μεταφράσεως”, έπειδή τὸ νοηματικό περιεχόμενο θά ἔχει ήδη άφομοιωθεῖ. Μήπως λοιπόν για νά καταλάβω τή σημασία, πρέπει προηγουμένως νά μάθω τὸ νόημα; (καί για νά τὸ μάθω, πρέπει πρώτα νά θελήσω νά τὸ διδαχθῶ;)

Στὰ άμέσως έπόμενα χρόνια ὅποτε οὔτε καί τῶν άπλουστέρων λέξεων, ὅπως «Άνάσταση», «Χριστός», «Έκκλησία», ή «Παναγία», τὸ περιεχόμενο δέν θά “κατανοεῖται”, τί θά έπινοήσουμε; Θά ξανα-“μεταφράσουμε” άραγε τὰ “μεταφρασμένα” ή θά θρηνήσουμε συνειδητοποιώντας πῶς «καταβρέξαμε τήν καιομένη βάτο»;

Μήπως τελικά πάνω άπό τήν κατανόηση θά ήταν πιὸ άποδοτικὸς αὐτὸς ὁ έκκλησιαστικῶς καταξιωμένος τρόπος ὑπερβάσεως τῶν μικρῶν γλωσσικῶν δυσκολιῶν, ή συστηματικότερη έρμηνεία δηλαδή; (βλ. σχετ. τὸ πλῆθος έρμηνευτικῶν έργων [για τὰ «δυσκολοκατάληπτα», ὅπως γράφει] τοῦ άγ. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, στὰ ὁποῖα μαθητεύουν ὅσοι τίμιοι καί εύσυνείδητοι έπιθυμοῦν νά “καταλάβουν”), εἰδικῶς μάλιστα στήν έποχή τής Πληροφορίας, τοῦ Διαδικτύου καί τοῦ Ἡλεκτρονικοῦ Βιβλίου.

Ὁ άγ. Ἰω. Χρυσόστομος χτυπάει τὸ καμπανάκι τής εύθύνης καθενὸς ζητώντας «μία χάρη»: προετοιμασία στὸ σπίτι καί «προοικείωση» με τὰ λόγια καί τὰ νοήματα τοῦ Εὐαγγελίου. Καί ὁ άγιος Βαρσανούφιος άπαντᾷ στὸν μαθητή του, πού διαβάζει τοὺς Ψαλμοὺς ἀλλὰ δέν τοὺς κατανοεῖ, πῶς «ὁ κόπος για τήν έκμάθηση τής γλώσσας ὄχι μόνο θά τὸν βοηθήσει στήν κατανόηση, ἀλλὰ, πολὺ περισσότερο, θά τοῦ δώσει πλουσία χάρη εἰς ζωὴν αἰώνιον».

Ἐξ άλλου, ὁ Χριστὸς χρησιμοποιεῖ τὶς παραβολές, ὡς αἰνιγματώδεις διηγήσεις με βαθύτερες ἀλήθειες άπό τὶς φαινομενικές, για νά «διεγείρη τὸν άκροατήν», έπειδή ή εύκολία πολλοὺς τοὺς ὀδηγεῖ στή ραθυμία, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ άγ. Ἰω. Χρυσόστομος.

Σὲ άλλες περιπτώσεις, πού οἱ Μαθητὲς δέν καταλαβαίνουν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, Ἐκεῖνος τοὺς τὰ ἐξηγεῖ. Καμιὰ φορά τοὺς μαλώνει: «πῶς οὐ νοεῖτε ...;» Καί τότε καταλαβαίνουν, άφοῦ ὅμως προηγουμένως με τήν έπιτίμησή Του ἔχουν άποβάλει τήν ὀκνηρία καί τὶς προκαταλήψεις (Ματθ. ις´ 11-12)

Καί κάτι άλλο: άπό τήν πρώτη στιγμή πού γράφονται οἱ έπιστολές τής Κ. Διαθήκης διαπιστώνονται άπό τοὺς ἴδιους τοὺς Ἀποστόλους «δυσνόητα», δυσπρόσιτες λέξεις-

ἔννοιες-πράγματα, καὶ οἱ ἀμαθεῖς τὰ διαστρεβλώνουν (Β΄ Πέτρ.).

Συνεπῶς μήπως τὸ πρόβλημα τῆς «κατανοήσεως» δὲν εἶναι καὶ τόσο καινούργιο καὶ ἡ λύση του δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ ἡ «μετάφραση», ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἑρμηνεία;

10. Ἐξ ἄλλου, τί μένει σήμερα χειροπιαστό, ζωντανὸ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν πολυδιαφημιζόμενο ἀλλὰ πολὺκλαυστο Πολιτισμὸ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ «Φῶς ἱλαρόν», τὸ «Γλυκύ μου ἔαρ», τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», δηλαδή τὴν γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας;

Ἐν περιπτώσει δὲ “μεταφράσεως” πῶς θὰ ἀπολογηθοῦμε στοὺς νεωτέρους, ποὺ ἡ γενιά μας δὲν εἶχε τὸ σθένος νὰ κρατήσῃ τὴν πατρικὴ κληρονομιά; Τί θὰ δικαιολογηθοῦμε, ποὺ διακόψαμε σὲ μιὰ τεχνητὴ συγκυρία, γιὰ χάρη μιᾶς πρόσκαιρης καὶ μυθοποιημένης διανοητικῆς “ἀπολαύσεως” τὴν ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι σήμερα ἀδιάκοπη λαλιὰ τοῦ λαοῦ μας, ποὺ μιλιέται ἀκόμη καὶ τραγουδιέται μέσα στὶς ἐκκλησιές;

Στοὺς ὁμοδόξους ἀδελφούς μας, ἀλλὰ καὶ στοὺς ξένους μελετητὲς τί θὰ ποῦμε;

Τὴν ὥρα ποὺ πασχίζουμε γιὰ τὰ «Ἐλγίνεια Μάρμαρα», τὴν ἴδια ὥρα δὲν μοιάζει κάπως ὀξύμωρο νὰ συζητᾶμε πῶς ἓνα ὁλοζώντανο κομμάτι τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ θὰ τὸ ἀφανίσουμε;

11. Τὸ αἶτημα τῆς “μεταφράσεως” ἐμπεριέχει στὸν ἑαυτό του καὶ ἐξυπονοεῖ σιωπηρῶς ἓνα ἀρχέτυπο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο θὰ γίνῃ ἡ “μετάφραση”. Αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀντιφατικό, ἐπειδὴ ἡ ἴδια ἡ “μετάφραση” καθ’ ἑαυτὴν παραδέχεται πῶς μέσα καὶ πίσω ἀπὸ τὶς λέξεις ὑπάρχει ἓνα περιεχόμενο, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ μείνῃ «ἀμετάφραστο». Γιὰ νὰ εἶναι συνεπὲς πρὸς τὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό του τὸ αἶτημα τῆς “μεταφράσεως”, πρέπει νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τὴν δυνατότητα ἀλλαγῆς αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ γλωσσικοῦ πρωτοτύπου. Γιατὶ λοιπὸν ἀντὶ “μεταφράσεως” νὰ μὴ συνταχθοῦν «νέα κείμενα», π.χ. καινούργια Θ. Λειτουργία;

12. Ἀλλὰ καὶ μὲ τίς ἄλλες «ἀκατανόητες» “γλῶσσες” τῆς Ἐκκλησίας τί θὰ γίνῃ; Μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ π.χ., ἡ ὁποία “ντύνει” τὸν λειτουργικὸ λόγο; Γιατί νὰ μὴ γίνῃ μετάφραση καὶ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς σὲ σύγχρονη; Ἡ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ εἰκονογραφία, ποὺ εἶναι ἀπάλι μιὰ “γλῶσσα ἀκατανόητη” στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο; Ἡ μὲ τὰ εὐχαριστιακὰ εἶδη, ἀφοῦ ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος δὲν ἀποτελοῦν τὴν “βασικὴ γλῶσσα” διατροφῆς τοῦ παγκοσμίου ἀνθρώπου; Ἡ μὲ τὴν ἴδια τὴν ἄσκηση, ποὺ εἶναι μιὰ ἀκόμα “ἀκαταλαβίστικη γλῶσσα” σήμερα;

Ἡ «μετάφραση» ἄραγε δὲν θὰ ’ναι ἀνακόλουθο νὰ μὴ συμπαρασύρῃ κι ἄλλα πράγματα καὶ θέσμια τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ γενικὴ τάση “ἐπαναπροσδιορισμοῦ”, καὶ “ἀναστοχασμοῦ” τῶν ὑφισταμένων “δομῶν” ἢ “παραδεδομένων ἀρχῶν”.

13. Στὸν λογικοφανῆ καὶ ἐπιστημονικῶς ἀπαράδεκτο ἰσχυρισμὸ: «Ἄν ὁ Χριστὸς ἐρχόταν σήμερα, τί γλῶσσα θὰ μιλοῦσε», ἄραγε δὲν ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς, ποὺ ἠθέλησε νὰ γεννηθεῖ «ἐν ταῖς ἡμέραις...Καίσαρος Αὐγούστου», καὶ νὰ σταυρωθεῖ

«ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου»; Ἀλλιῶς μήπως ἀνατινάζεται ὁ ρεαλισμὸς τῆς Ἑνσαρκώσεως;

14. Ἐρωτητέον πῶς γίνεται νὰ παρακαμφθεῖ ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ ἡ γνωστὴ μαρτυρία τοῦ μακαριστοῦ ἁγίου Γέροντος Σωφρονίου Σαχάρωφ: «εἴμεθα κατηγορηματικῶς πεπεισμένοι ὅτι οὐδόλως ὑπάρχει ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως τῆς παραδεδομένης Λειτουργικῆς γλώσσης... Εἶναι ἄτοποι οἱ ἰσχυρισμοὶ περὶ τοῦ δῆθεν ἀκατανοήτου».

Καὶ πῶς γίνεται νὰ περιφρονηθεῖ ἀδίστακτα ἡ ἐπὶ τούτῳ ἐπισήμανση τοῦ ἁγ. Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου: «Φυλαχθῆτε ἀδελφοί, καὶ ἀπὸ τὸν λογισμὸν τοῦτον: ἐσὺ εἶσαι ἀγράμματος καὶ δὲν καταλαμβάνεις ἐκεῖνα ὅπου λέγονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ... ἂν ἐσεῖς συχνὰ πηγαίνετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἀκούετε τὰ θεῖα λόγια, ἡ συνέχεια ἐκεῖνη θὰ σᾶς κάμῃ μὲ τὸν καιρὸν νὰ καταλαμβάνετε ἐκεῖνα ὅπου δὲν ἐκαταλαμβάνατε, διότι ὁ Θεὸς βλέπωντας τὴν προθυμίαν σας ἀνοίγει τὸν νοῦν σας καὶ τὸν φωτίζει εἰς τὸ νὰ καταλάβετε». [Ἀναλόγιον: Βλ. τὸν Ἅγιο Πορφύριον, καὶ τὸν γέροντα Ἐφραίμ τὸν Φιλοθεΐτη καὶ Ἀριζονίτη]

15. Τέλος. Μέσα στὴν πνευματικὴ κοσμοχάλασιὰ ποὺ σαρώνει τὰ πάντα, μέσα στὴν προωθουμένη πολτοποίηση ἀνθρώπων καὶ πολιτισμῶν, καὶ μὲ τὴν Ἑλλάδα στὰ πρόθυρα οἰκονομικοῦ καταποντισμοῦ, ἄραγε τὸ τελευταῖο, ποὺ θὰ χρειαζόταν, δὲν εἶναι μιὰ ἀπονενωμένη αὐτοεμπλοκὴ σὲ “νεογλωσσικὲς ἔριδες” μὲ ἄρωμα ἐκκλησιαστικὸ καὶ γεύση «γκρίκλις»;

Ἀντὶ μονότονα νὰ ἀναμασᾶμε ληγμένα στερεότυπα, μήπως πιὸ ἐπείγων καὶ πιὸ συμβατὸς μὲ τὶς σημερινὲς ἀνάγκες φαίνεται νὰ εἶναι ἓνας χαμηλόφωνος ἐρμηνευτικὸς λόγος γιὰ τὶς ἀλήθειες τῆς Πίστεως καὶ συνολικὴ ἀναθεώρηση τρόπου ζωῆς, μιὰ ζωντανὴ μαρτυρία ἀγάπης Χριστοῦ, παρὰ μιὰ “ἐργολαβία” Λειτουργικῆς Μεταρρυθμίσεως;

Ἄν οἱ ἄνθρωποι σήμερα τείνουν νὰ ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπό τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, μοῦ φαίνεται πῶς δὲν τὸ κάνουν τόσο ἐπειδὴ δὲν κατανοοῦν τὴν γλῶσσα τῆς Λατρείας, ὅσο ἐπειδὴ, πρῶτον, δὲν κατανοοῦν ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετὰ πράγματα ποὺ δὲν “κατανοοῦνται”· ἐπειδὴ, δεύτερον, δὲν κατανοοῦν τί ἀκριβῶς “ἐννοοῦν” τὰ ἐκκλησιαστικὰ λόγια (ἀκόμα καὶ μεταφρασμένα), δὲν καταλαβαίνουν δηλαδὴ τί νόημα μπορεῖ νὰ ἔχουν τὰ “λόγια”, τὰ νοήματα, τὰ πράγματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Θεοῦ στὴν ζωὴ τους καὶ δὲν βρίσκεται εὐκόλα κάποιος ἱκανὸς νὰ τοὺς τὰ ἐρμηνεύσει ζωογονητικά· ἐπειδὴ, τρίτον δὲν διδάχθηκαν πῶς στὴν Ἐκκλησίαν δὲν πᾶς γιὰ νὰ “καταλάβεις” ἀλλὰ γιὰ νὰ ἀγαπήσεις, καὶ ἐπειδὴ, τέταρτον, ἴσως ἔχουν κι ἓνα δίκιο: δὲν ἔχουν καὶ πολλὴ ὄρεξη νὰ “καταλάβουν” κάτι ἀπὸ τὴν Ζωή, τὸν Σταυρὸ καὶ τὴν Ἀνάσταση Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ π. Ἀθαν. Στ. Λαγουρὸς εἶναι πτυχ. Νομικῆς, ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ν. Ἀγ. Παρασκευῆς (ὁμων. δήμου) τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ πατέρας τριῶν παιδιῶν. Τὰ ἀνωτέρω ἐρωτήματα ἀποτελοῦν «περίληψη» μικροῦ βιβλίου μὲ τὸν ἴδιο τίτλο, «ΝΑΙ ἢ ΟΧΙ στὴν μετάφραση τῆς Λειτουργικῆς γλώσσας; – Ἕνα ἐρωτηματολόγιο» ποὺ ἔχει κυκλοφορηθεῖ ἀπὸ τὶς ἐκδ. «ΤΗΝΟΣ».

[Πηγή](#)